

INSTITUTUL DE ARTĂ CLARK DIN WILLIAMSTOWN ȘI FONDATORUL SĂU

Dr. Adrian-Silvan IONESCU

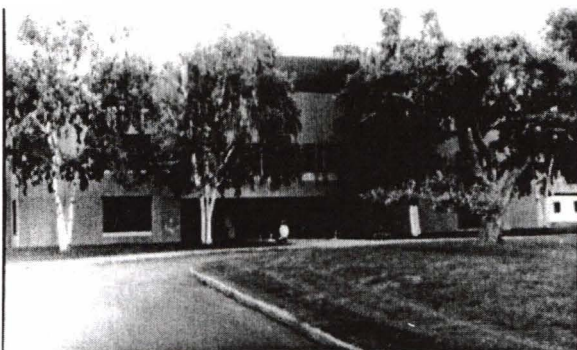
Plasat în extremitatea vestică a statului Massachusetts, Williamstown este un orașel neînsemnat, care trăiește numai de pe urma aflului de vizitatori atrași de un important așezământ cultural-artistic: The Clark Art Museum (Institutul de Artă Clark). Americanii dau o accepțiune proprie acestui termen de **institut de artă**, care, în realitate, este un muzeu cu un complex adiacent, format din bibliotecă, sală de conferințe și proiecții, laborator de restaurare și conservare și, eventual, o școală de arte.

Robert Sterling Clark (1877-1956) a ales această localitate spre a-și expune imensa colecție tocmai pentru neimportanța și izolarea ei de marile artere ce legau metropolele țării. Rezida aici un motiv foarte serios: acela de asigurare a operelor de artă împotriva distrugerilor provocate, cu bună știință, de om în caz de conflict armat; dar și unul strict estetic și subiectiv, de dispersare și depărtare a marilor sale valori de focarele culturale ale Americii, și așa sufocate de piese de rezistență care suprasolicita a percepția publicului, îl oboseau și-i scădeau interesul de vizitare. Așa, în Williamstown, pe un teren virgin, fără alte atracții, muzeul gândit de Robert Sterling Clark și inaugurat în 1955, trăiește în toată splendoarea sa, suscitând curiozitatea amatorilor veniți din toate colțurile continentului și chiar de peste ocean. Este drept că Institutul a beneficiat de o foarte eficientă reclamă făcută în cele patru zări, ca și de reproducerea majorității pieselor de mare importanță în albume, monografii și compendii de artă din toată lumea. Parcimonie reproducere și a răspândirii prin

imagini populare a patrimoniului său nu a caracterizat acest muzeu.

Dar cine a fost Robert Sterling Clark și de unde provenea fabuloasa sa colecție? Alături de o impresionantă avere - care îi dăruise o totală independență financiară și îi asigurase o viață de loisir, în lux și opulență - el moștenise de la tatăl și bunicul său gustul pentru artă și colecțiile făcute de aceștia, pe care le-a continuat și dezvoltat în mod substanțial.

Bunicul său, Edward Clark (1811 - 1882) a fost avocat al firmei de mașini de cusut Isaac Singer și a devenit președintele acesteia în 1876, la moartea fondatorului. Poziția sa privilegiată și bine remunerată i-a permis să călătorească și chiar să locuiască o perioadă mai lungă în Europa, la Roma și la Paris, unde a început să cumpere lucrări de artiști la modă în acea epocă: Delacroix, Daubigny, Diaz, Gérôme și Meissonnier. Fiul său, Alfred Comings Clark (1844-1896), tatăl lui Robert Sterling, - crescut și trăit într-un mediu impregnat de artă, într-o casă cu pereții plini de tablouri - îi fusese insuflată aceeași pasiune pentru plastică și a urmat exemplul patern, colecționând

opere de pictori realiști, barbizoniști, francezi (Coubert, Millet, Corot, Rousseau), dar și de impresioniști americani (Whistler și Twachtman) și de la tinere talente - precum Robert Blum (1857-1903), William Jacob Baer (1860-1941) și George Grey Barnard (1863-1938) - pe care i-a încurajat și ajutat prin achizițiile sale.

După ce, în 1899, a absolvit Școala de Științe a Universității Yale, Robert Sterling Clark se înrolează în armată. În 1900 participă cu trupele expediționare americane la înăbușirea rășcoalei boxerilor din China și este decorat pentru bravură cu Steaua de Argint. În 1905 demisionează din armată iar, între 1908 și 1909, conduce o expediție științifică în nordul Chinei. Din 1911 se stabilește la Paris, unde începe o activă viață de colecționar, strângând la început opere de maeștri ai Renașterii italiene (Pierro della Francesca, Luca Signorelli, Sandro Boticelli și Domenico Girlandajo), ai celei neerlandeze (Hans Memling, Jan Gossaert zis Mabuse), ai secolului al XVII-lea (Gérard Dou, Pieter Claesz, Jacob van Ruysdael), ai școlii franceze (Claude Lorrain) și ai cele engleze din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea (Henry Raeburn, John Hoppner, Thomas Gainsborough, Turner și Constable). Dar i se deschide pasiunea și pentru impresioniști și postimpresioniști, indiferent de naționalitate, francezi, belgieni sau americani. După 1920 se concentrează numai asupra acestui curent, căutând cu înverșunare pânze de Degas, Renoir, Berthe Morisot, Gustav Caillebotte, Toulouse-Lautrec, Gauguin, Theo van Rysselberghe, Carolus-Duran, Alfred Emile Leopold Stevens, Lawrence Alma-Tadema, John Singer Sargent. Posedă un admirabil portret făcut de ultimul dintre aceștia magistrului său, Carolus-Duran, într-o atitudine lejeră, cu frumoasa lui barbă îngrijită și mustățile agresive răsucite în sus, având într-un colț o dedicație plină de reverență spre acela care i-a îndrumat

pașii întru artă: „r' mon chérè maître, M. Carolus Duran, son élève affectionné”.

În muzeu a fost conceput un spațiu special - o cameră octogonală - pentru a găzdui cele patru fastuoase panouri cu *Anotimpurile*, pictate de belgianul Alfred Emile Leopold Stevens: acestea sunt simbolizate de câte o doamnă din înalta societate, fiecare dintre ele fiind îmbrăcată într-o elegantă toaletă contiguă sezonului.

Auguste Renoir era unul dintre preferații lui Clark și, în consecință, a strâns cât a putut de multe picturi semnate de acesta. Se pot descoperi aici aspecte mai puțin cunoscute ale operei maestrului: nu numai peisaje și *baigneuses*, planturoase și blonde, ce se hârjonesc, ca niște nimfe, pe malul apei (care sunt din abundență), ci și portrete sau compoziții în tonalități reci, neobișnuite pictorului - precum doamna Claude Monet citind pe canapea; doamna Marie-Thérèse Durand Ruel cosând în parc; portretul doamnei Thérèse Berard; fată croșetând; fată adormită cu pisică.

Dar Clark nu s-a rezumat doar la pictură ci a colecționat și sculpturi de Rodin, Degas și alții, dar și argintărie, porțelanuri, mobilier, gravuri și desene.

Chiar dacă în 1921 părăsește Europa și se stabilește la New York, el va continua să-și îmbogățească an de an colecția. Flerul său nativ și bogata experiență acumulată în timp îl făceau un expert absolut ce nu avea nevoie de sfatul nimănui și de nici un consilier ori intermediar atunci când cumpăra un nou obiect.

Pe lângă artă, Clark deținea și cai de curse, cu care participa la importante derby-uri ale lumii. În 1954 a avut bucuria să îl câștige pe cel de la Epson, cu armăsarul său botezat, foarte plastic, Never Say Die („Să nu spui niciodată mor”).

De unde, până atunci, se bucurase exclusiv de prețioasa lui colecție - care arar fusese văzută de specialiști și

niciodată integral, pentru că multe piese erau depozitate și panotarea reședinței era periodic schimbată - Clark se hotărâște, cu câțiva ani înaintea morții, să o deschidă publicului. Deja, în 1949, se mutase în liniștitul și patriarhalul Williamstown, din aceleași considerente de securitate pentru operațiile sale, dar și pentru că, printr-o tradiție de familie, era legat de colegiul Williams din localitate, bunicul și tatăl său fiind membri în consiliul director al acestuia. Când a ales micul oraș ca sediu al muzeului ce intenționa să îl fondeze, se zice că ar fi spus: „Cine ar bomba Williamstown ar trebui să fie deferit curții marțiale pentru risipirea fără rost a muniției.”, adăugând că, deja, în metropole este concentrată prea multă artă în comparație cu provincia și, datorită faptului că America este „pe roți”, deplasarea se poate face foarte ușor, unde interesul și pasiunea îl

chemă pe amatorul de frumos. Și nu greșise deloc, nici în afirmații, nici în alegerea locului! O demonstrează numărul mare de vizitatori și dezvoltarea muzeului, ulterioară morții fondatorului. La deschiderea sa, în 1955, clădirea de marmură albă, în stil neoclasice - proiectată de arh. Daniel Perry - era destinată doar pentru expunerea colecției lui Clark. În 1973, a fost adăugată o aripă de granit roșu - proiectată de arh. Pietro Belluschi - în care se află o sală de conferințe, o mare bibliotecă de specialitate, cinci alte galerii pentru expoziții temporale, birouri, etc. Având un patrimoniu atât de bogat, ce variază de Renaștere la impresionism, acoperind toate genurile și tehnicile artelor plastice și decorative, spațiul se cere a fi cât mai generos. Ca și colecția ce s-a constituit de-a lungul a trei generații, și Institutul de Artă Clark este un lăcaș de cultură viu, în continuă mișcare și amplificare.

ABSTRACT

This article is a short review of the history of The Clark Art Museum and the way his founder, Robert Sterling Clark (1877-1956), created a cultural institution, which is not only a museum but also a vast complex, with a library, conference hall, a preservation laboratory and an Art School. Three generations of Clarks gathered a rich art collection, paintings and sculptures,

from Renaissance to impressionism and postimpressionism or modern art. Robert Sterling Clark chose Williamstown because he thought that a small town is a proper place for the security of an art collection and because it was the time for a museum to not be placed in a metropolis but somewhere else for the public to come especially for art.